

Regionale helseforetak, helseforetak og kommuner

Deres ref.:
Vår ref.: 22/11530-1
Saksbehandler: Trine Grøslie Stavn
Dato: 21.03.2022

Informasjon om veiledningsmateriale til bruk ved vurderinger av samtykkekompetanse og risiko for vold.

Helseforetakene bes videresende dette brevet til alle psykisk helseverninstusjoner.
Landets kommuner bes videresende dette brevet til kommuneleger, fastleger og legevakt.

HelseDirektoratet er kjent med at mange behandlere ønsker økt kunnskap om hvordan vurderinger av pasienters samtykkekompetanse og vurderinger av pasienters risiko for vold best kan foretas.

Dette er krevende vurderinger som helsepersonell i psykisk helsevern (og henvisende/samarbeidende instanser) jevnlig må foreta.

HelseDirektoratet ønsker med dette brevet å informere om tilgjengelig og oppdatert informasjon som kan benyttes ved vurderingene. Vi håper veiledningen og verktøyene det vises til i dette brevet kan bidra i arbeidet med å sikre at helsepersonellet foretar faglig forsvarlige samtykkekompetanse- og voldsrisikovurderinger.

Informasjonen er relevant for alt helsepersonell som deltar i nevnte vurderinger, men spesielt for henvisende leger (fastleger og legevaktsleger), samt for behandlingsansvarlige og faglig ansvarlige i psykisk helsevern.

Vurdering av samtykkekompetanse

I forbindelse med innføring av manglende samtykkekompetanse som vilkår for tvang i psykisk helsevernloven i 2017, utarbeidet HelseDirektoratet et kapittel om vurdering av samtykkekompetanse i [rundskrivet](#) til psykisk helsevernloven.

Denne delen av rundskrivet er nå oppdatert, se kapittel 2.

Vi har blant annet utvidet kommentarene til bestemmelsen om bortfall av samtykkekompetanse. Det er særlig kravet om manglende forståelsesevne som utdypes. I den

HelseDirektoratet

Avdeling helserett og rettsaker

Trine Grøslie Stavn

Postboks 220 Skøyen, 0213 OSLO • Besøksadresse: Vitaminveien 4, Oslo • Tlf.: (+47) 47 47 20 20

Org.nr.: 983 544 622 • postmottak@helsedir.no • www.helsedirektoratet.no

forbindelse presiseres det at kravet til forståelse også omfatter forståelse av konsekvensene i de tilfeller pasienten nekter å motta helsehjelp.

Høyesterett har behandlet spørsmålet om samtykkekompetanse i to relativt nye dommer, [HR-2018-2204-A](#) og [HR-2021-1263-A](#). Rettens vurderinger er nå innarbeidet i rundskrivet, blant annet har Høyesterett uttalt seg nærmere om beviskravet "**åpenbart ikke i stand til å forstå hva samtykket omfatter**".

Vi minner også om at direktoratet har utarbeidet et [E-læringskurs](#) om bruk av tvang i psykisk helsevern, herunder om vurdering av samtykkekompetanse med filmsnutter.

Vurdering av risiko for vold

Helsedirektoratet har utgitt [Nasjonale faglige råd om Voldsrisikoutredning ved alvorlig psykisk lidelse](#).

De nasjonale faglige rådene ved voldsrisiko beskriver hvordan helsepersonell i spesialisthelsetjenesten kan gjøre risikoutredninger og hvilke strukturerte kliniske verktøy som anbefales for å identifisere risiko og for å forebygge mulige voldshandlinger.

En faglig forsvarlig **voldsrisikoutredning** består av **risikovurdering** og **risikohåndtering**. Målet er tidlig identifikasjon av voldsrisiko hos pasienter, og tidlig intervensjon for å forebygge voldshandlinger.

For strukturert voldsrisikovurdering anbefales HCR-20.

De nasjonale faglige rådene anbefales fulgt opp med regionale og lokale rutiner fra helseforetaket. Hensikten med rutinene er å sikre faglig forsvarlig kartlegging og vurdering av risiko for voldsutøvelse som en del av helsehjelpen, og at denne blir dokumentert i journal.

Kompetansesenteret for sikkerhets-, fengsels og rettspsykiatri / [SIFER.no](#), som eies av de regionale helseforetakene, tilbyr ulike kurs i voldsrisikoutredning.

Vennlig hilsen

Dag Erlend Reite e.f.
avdelingsdirektør

Trine Grøslie Stavn
seniorrådgiver

Dokumentet er godkjent elektronisk

Kopi:

DEN NORSKE LEGEFORENING
Landets kontrollkommisjoner
Landets statsforvaltere
MENTAL HELSE
NORSK PSYKOLOGFORENING
STATENS HELSETILSYN
LANDSFORENINGEN FOR PÅRØRENDE INNEN
PSYKISK HELSE
NORSK PSYKIATRISK FORENING

Mottaker

Kontaktperson

Adresse

Post

Regionale
helseforetak,
helseforetak og
kommuner